

УДК 312.6:617.7(477)

С. В. ЗБИТНЕВА (Київ)

ЗАХВОРЮВАНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НА ХВОРОБИ ОКА ТА ЙОГО ПРИДАТКОВОГО АПАРАТУ

Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України

Наведено та проаналізовано статистичні дані щодо офтальмологічної захворюваності населення України за 2008–2009 рр.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: **хвороби ока та його придаткового апарату, захворюваність, поширеність.**

Здоров'я населення є результатом соціально-історичного розвитку суспільства, життєздатності людей, що проживають на певній території кілька поколінь. Пріоритетним завданням демократичних держав, до яких прагне наблизитися й Україна, є збереження і зміцнення здоров'я населення. Здоров'я є одним з найбільш складних, багатофункціональних і динамічних у часі понять, що якісно характеризує населення країни [1].

Важливими показниками стану здоров'я населення є захворюваність і поширеність хвороб. Захворюваність характеризує можливість адаптації населення до чинників довкілля, а поширеність хвороб значною мірою відображає накопичення хронічної патології, і зростання показника поширеності зумовлено, у тому числі, й успіхами в лікуванні хвороб та подовженням тривалості життя хворих з гострими невідкладними станами [2].

Аналіз показників захворюваності та поширеності хвороб серед населення України протягом ряду років свідчить про стійкі тенденції до її зростання. Так, за період 2005–2009 рр. рівень первинної захворюваності зріс на 2,85% і досягнув у 2009 р. 71,9 тис. випадків на кожні 100 тис. населення [4;5].

За підсумками 2009 р. показник захворюваності за більшістю класів хвороб має негативну динаміку. Так, протягом п'ятирічного періоду найбільшими темпами зросла захворюваність на: хвороби органів дихання (+7,15%), хвороби ока та його придаткового апарату (+2,77%), хвороби нервової системи (+2,45%), хвороби вуха та соскоподібного відростка (+2,34%), хвороби сечостатевої системи (+0,4%) [6].

За даними наукової літератури, хвороби ока та його придаткового апарату мають важливе не лише медичне, але й соціальне та економічне значення для держави як вагомий інвалідизуючий фактор, що призводить до втрати зору [3].

Мета дослідження: вивчити захворюваність населення України на хвороби ока та його придаткового апарату з метою подальшого обґрунтування оптимізації системи медичної допомоги населенню з даною патологією.

Матеріали і методи. У роботі використано дані галузевої статистики щодо захворюваності населення України на хвороби ока та його придаткового апарату.

Результати дослідження та їх обговорення. За підсумками 2009 р., в Україні лікарями-офтальмологами прийнято 3,3 млн хворих із захворюваннями очей, що на 0,1 млн більше, ніж у 2007 р. та 2008 р. У 37,3% з них, тобто у 1,2 млн осіб, захворювання зареєстровано вперше. У державі амбулаторну допомогу хворим із захворюваннями очей надають 1347 лікувально-профілактичних закладів.

Показники поширеності захворювань ока та його придаткового апарату серед дорослого населення України у 2008–2009 рр. наведено у таблиці 1. Як видно з таблиці, протягом року на кожні 100 тис. населення реєструється 8,5 тис. захворювань очей, у т.ч. понад 3 тис. хвороб виявляються вперше.

У структурі офтальмологічної захворюваності на першому місці стабільно залишаються хвороби кон'юнктиви (30,76%), друге місце посіла катаракта (10,68%), третє – міопія (5,36%). Але структура поширеності захворювань, тобто контингент хворих, який формує навантаження лікаря поліклініки, дещо інша.

У динаміці за 5 років у структурі поширеності захворювань поступово знизилася питома вага хвороб кон'юнктиви і становила лише 12,2%, натомість зросла частка захворювання на катаракту (з 14,7% до 16,2%), міопію (з 4,7% до 12,6%), відшарування і розриви сітківки (з 0,37% до 0,51%), глаукому (з 4,7% до 6,64%). Отже, поступово групу звернень до поліклініки сформували хворі з більш важкою патологією, яка потребує тривалого лікування і диспансерного нагляду (табл. 2, 3).

Таблиця 1. Показники поширеності хвороб ока та його придаткового апарату в Україні у 2008–2009 рр. (на 100 тис. дорослого населення)

Патологія	Усього		Виявлено вперше		Знаходяться на Д-обліку	
	2008 р.	2009 р.	2008 р.	2009 р.	2008 р.	2009 р.
Хвороби ока та його придаткового апарату, у т.ч.:	8681,1	8788,5	3252,0	3277,4	1755,0	1755,0
захворювання кон'юнктиви	1075,8	1074,9	1004,4	1008,3	11,1	8,0
захворювання рогівки і склери	188,0	192,3	137,6	139,9	17,5	17,0
катаракта	1423,5	1419,5	350,8	350,0	413,6	410,8
відшарування сітківки	43,2	45,0	6,0	6,2	33,1	34,4
глаукома	566,2	583,6	68,2	62,3	505,2	522,2
атрофія зорового нерва	103,5	105,7	15,5	15,1	66,3	68,1
міопія	1097,7	1111,2	171,3	175,9	238,7	240,2

Таблиця 2. Показники поширеності хвороб ока та його придаткового апарату в Україні у 2009 р. (на 100 тис. дорослого міського населення)

Патологія	Поширеність	Захворюваність	Диспансерна група
Хвороби ока та його придаткового апарату, у т.ч.:	10 092,1	3633,5	1884
захворювання кон'юнктиви	1173,0	1098,0	7,4
захворювання рогівки і склери	211,3	157,3	15,8
катаракта	1627,1	387,6	421,6
відшарування сітківки	49,6	6,7	37,7
глаукома	638,3	67,9	571,9
атрофія зорового нерва	112,5	15,6	70,8
міопія	1306,8	199,7	241,3

Найвищий рівень поширеності очних захворювань реєструється у м. Києві (12 799 звернень з приводу захворювань ока на 100 тис. жителів), на другому місці – Дніпропетровська область (11 593), на третьому – Харківська (11 261), на четвертому – Львівська (10 546). Ситуація з показником поширеності очних захворювань по регіонах упродовж останніх років стабільна.

Значно нижчі показники захворюваності дорослого населення у сільській місцевості. Очевидно, що тут впливає екологічне навантаження на стан здоров'я, а також є недоліки в організації діагностики захворювань.

Основу амбулаторної роботи офтальмологічної служби становлять так звані соціально значущі хвороби – катаракта, глаукома та останніми роками патологія сітківки і зорового нерва.

У 2009 р. зареєстровано 536 тис. звернень хворих з приводу катаракти (у 2007 р. – 550 тис., у 2008 р. – 539 тис.), з них вперше виявлено 132,2 тис. захворювань (у 2008 р. – 132,8). Під диспансерним наглядом перебувало 155,2 тис. хворих.

У 2009 р. зареєстровано 220,5 тис. звернень до лікаря-офтальмолога з приводу глаукоми,

вперше виявлених випадків захворювання – 23,5 тис. Питома вага поширеності захворювання на глаукому в загальній структурі очних захворювань становила 6,6% (у 2007 р. – 6,3%, у 2008 р. – 6,5%), вперше виявленої глаукоми – 1,9% (у 2007 р. – 2,0%, у 2008 р. – 5,3%). На диспансерному обліку знаходилося 197,3 тис. хворих на глаукому, які потребували постійного лікування.

За 9 років XXI ст. зростання показника поширеності глаукоми дорівнювало 46,6%, захворюваності – 23,4% (у 2009 р. зафіксовано зниження показника, у 2008 р. зареєстровано його зростання – 35,3%), чисельності диспансерної групи – 50,2%. Тобто кількість звернень хворих на глаукому збільшилася майже удвічі, суттєво зросло число вперше діагностованих випадків глаукоми – понад третина (35,3%). Це свідчить про край негативно тенденцію щодо захворюваності на дану патологію. Диспансерна група хворих збільшилася вдвоє (50,2%), на кожні 100 тис. дорослого населення припадає понад 0,5 тис. хворих на глаукому (522,2).

У 2009 р. зареєстровано понад 5,7 тис. вперше виявлених атрофій зорового нерва і 2,3 тис. випадків відшарування та розриву сітківки ока.

Таблиця 3. Показники поширеності хвороб ока та його придаткового апарату в Україні у 2009 р. (на 100 тис. дорослого сільського населення)

Патологія	Поширеність	Захворюваність	Диспансерна група
Хвороби ока та його придаткового апарату, у т.ч.:	5867,4	2482,1	1464,8
захворювання кон'юнктиви	855,6	808,0	9,3
захворювання рогівки і склери	149,9	101,2	19,8
катаракта	955,7	266,1	386,7
відшарування сітківки	34,8	4,9	26,9
глаукома	461,4	49,9	411,2
атрофія зорового нерва	90,5	14,0	62,2
міопія	674,1	122,8	238,0

Ці інвалідизуючі захворювання найчастіше є наслідком загальної патології організму – цукрового діабету, гіпертонії, порушень мозкового кровообігу. У динаміці за 5 років диспансерна група зазначених хворих зросла на 12,8% за атрофією зорового нерва та на 21,4% за відшаруванням сітківки.

Число травм та опіків порівняно з 2007 р. і 2008 р. серед дорослого населення дещо змен-

шилося, що можна пояснити спадом у роботі промислових підприємств (табл. 4).

За показником очного травматизму лідирують Дніпропетровська (9,5), Донецька (9,2) та Сумська області (8,0), у яких показник майже вдвічі вищий, ніж у середньому по Україні. У таблиці 5 наведено показники очного травматизму в деяких областях, де його рівень перевищує середній показник.

Таблиця 4. Травми та опіки очей у 2007–2009 рр. (доросле населення)

Показник	Травми ока			Опіки ока		
	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Усього зареєстровано, абс.	23101	21865	20342	5317	5050	4391
На 10 тис. населення	6,1	5,8	5,4	1,4	1,3	1,2

Таблиця 5. Показники очного травматизму в областях України (на 10 тис. населення)

Область	Показник очного травматизму	Рейтингове місце за величиною показників
Дніпропетровська	9,5	1
Донецька	9,2	2
Сумська	8,0	3
Рівненська	7,5	4
Тернопільська	7,0	5
Луганська	6,4	6
Вінницька	6,2	7
Україна	5,4	-

Показники областей з високим рівнем опіків ока на 10 тис. населення наведено у таблиці 6. За цим показником лідирують Сумська, Рівненська та Дніпропетровська області.

Показники чисельності очних травм і опіків знижуються, але проблема очного травматизму залишається актуальною.

Висновки

Дослідження показало, що на кожні 100 тис. населення в Україні реєструється 8,5 тис. за-

хворювань очей, у т.ч. понад 3 тис. хвороб виявляються вперше.

У структурі офтальмологічної захворюваності на першому місці стабільно залишаються хвороби кон'юнктиви (30,76%), друге місце посіла катаракта (10,68%), третє – міопія (5,36%).

У 2009 р. зареєстровано понад 5,7 тис. вперше виявлених атрофій зорового нерва і 2,3 тис. випадків відшарування та розриву сітківки ока. У динаміці за 5 років диспансерна група зазначе-

Таблиця 6. Найвищі показники опіків ока в Україні

Область	Показник опіків ока на 10 тис. населення	Рейтингове місце
Сумська	2,3	1
Рівненська	2,0	2
Дніпропетровська	1,8	3
Київська	1,7	4
Донецька	1,5	5
Україна	1,2	-

них хворих зростає на 12,8% за атрофією зорового нерва та на 21,4% за відшаруваннями сітківки.

Відмічається зниження травм та опіків органу зору.

Подальші дослідження будуть скеровані на оптимізацію системи медичної допомоги населенню з хворобами ока та його придаткового апарату.

Список літератури

1. *Борьба с основными болезнями в Европе – актуальные проблемы и пути их решения. Факты и цифры* / ЕРБ ВОЗ/ОЗ/06. – Копенгаген : ЕРБ ВОЗ, 2006. – 7 с.
2. *Курс на оздоровление. Европейская стратегия профилактики и борьбы с неинфекционными заболеваниями.* – Копенгаген : ЕРБ ВОЗ, 2006. – 62 с.
3. *Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2007–2008 роки* / МОЗ, ЦМС. – К., 2009. – 327 с.
4. *Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідеміологічну ситуацію. 2006 рік* / Ю. О. Гайдаєв, О. М. Орда, В. М. Пономаренко [та ін.]. – К., 2007. – 398 с.
5. *Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. 2008 рік.* – К., 2009. – 360 с.
6. *Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. 2009 рік* / за ред. З. М. Митника. – К., 2010. – 443 с.

ЗАБОЛЕВАЕМОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ БОЛЕЗНЯМИ ГЛАЗА И ЕГО ПРИДАТОЧНОГО АППАРАТА

С. В. Збитнева (Киев)

Приведены и проанализированы статистические данные относительно офтальмологической заболеваемости населения Украины за 2008–2009 гг.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: **болезни глаза и его придаточного аппарата, заболеваемость, распространенность.**

MORBIDITY OF THE UKRAINIAN POPULATION OF EYE DISEASE AND ITS ADDITIONAL APPARATUS

S. V. Zbytneva (Kyiv)

The statistical data concerning ophthalmologic morbidity of the population of Ukraine for 2008–2009 have been resulted and analysed.

KEY WORDS: **diseases of an eye and its additional apparatus, morbidity, prevalence.**

Рецензент: д.мед.н., проф. С. О. Риков